

УДК [378. 016: [373. 3. 011. 3 - 051]]: 373. 5. 015. 31: 379.8

DOI: [10.35619/iiu.v1i22.704](https://doi.org/10.35619/iiu.v1i22.704)**Жанна СТЕЛЬМАШУК**

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-2368-4209
e-mail: zhanna.stelmashuk@rshu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДАХ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

Анотація. У статті розкрито педагогічний потенціал вибіркової навчальної дисципліни «Методика виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку» під час формування готовності майбутніх учителів початкових класів до здійснення виховної діяльності в зазначених закладах.

З'ясовано, що готовність майбутнього вчителя початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку є інтегрованою особистісною якістю сформованою в процесі професійної підготовки, що відображає позитивну мотивацію до організації визначеного виду діяльності, прагнення до фахової самореалізації, що ґрунтуються на системі професійних знань, умінь і навичок, практичному досвіді з питань організації виховного процесу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, а також наявністю особистісних якостей і рис, необхідних для вирішення відповідних завдань. Виділено її компоненти (мотиваційний, когнітивний, процесуальний та рефлексивний).

Схарактеризовано тематичне наповнення курсу. Наведено приклади окремих форм і методів навчальної діяльності, зокрема інтерактивних, що сприяють оволодінню здобувачами освіти зазначеним видом готовності.

Зроблено висновок, що вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню висококваліфікованого майбутнього вчителя початкових класів, який володіє необхідними професійними знаннями, вміннями та навичками, практичним досвідом організації виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, має стійку мотивацію та особистісні якості, необхідні для ефективної взаємодії з молодшими школярами.

Ключові слова: готовність до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, компоненти готовності (мотиваційний, когнітивний, процесуальний, рефлексивний), майбутні вчителі початкових класів, заклади оздоровлення та відпочинку, навчальна дисципліна «Методика виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку».

Постановка проблеми. В умовах російської агресії здобувачі освіти є свідками страшних подій, зазнають тривалих та глибоких фізичних, психологічних, емоційних травмувань, насильства. Тому збереження, зміцнення й відновлення фізичного та психічного здоров'я дітей – одне з ключових завдань сучасної освіти.

З огляду на зазначене існує потреба посилення уваги до організації літнього відпочинку дітей та їхнього дозвілля. Результативність такої діяльності залежить від рівня фахової підготовки педагогічного персоналу, тому в сучасних закладах вищої освіти актуальною є потреба у формуванні готовності майбутніх педагогів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Здійснений науковий пошук дав змогу констатувати, що проблема формування готовності майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку є мало дослідженою.

Так, О. Бартків, В. Грановський, Є. Дурманенко, В. Лаппо, Н. Коломієць, І. Резніченко та інші обґрунтували теоретичні засади організації виховного процесу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

У наукових доробках О. Ноздрової, Н. Олійник, А. Шерудила проаналізовано питання підготовки вчителів до виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах.

Мета статті – розкрити педагогічні можливості дисципліни «Методика виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку» у процесі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готовність – це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами та засобами досягнення поставлених цілей, здатності до творчості і рефлексії» [2].

Взявши до уваги нормативно-правову базу проблеми, окремі наукові та методичні праці, під готовністю майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку розуміємо інтегровану якість особистості, сформовану внаслідок професійної підготовки, що відображає позитивну мотивацію до організації зазначеного виду діяльності, прагнення до фахової самореалізації, підґрунтям яких є запас професійних знань, умінь і навичок, практичного досвіду з питань організації виховного процесу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, а також наявність особистісних якостей і рис, необхідних для вирішення відповідних завдань.

З огляду на зазначене вище готовність майбутнього вчителя початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку являє собою сукупність взаємозв'язаних компонентів, а саме:

1) мотиваційний – наявність стійкої педагогічної потреби, інтересу, усвідомленого ставлення майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, розуміння її ролі;

2) когнітивний – наявність ґрунтовних знань з педагогіки, психології, фізіології, гігієни, теоретичних засад організації виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку;

3) процесуальний – оволодіння практичними вміннями та навичками організації життєдіяльності, змістовного дозвілля, оздоровлення та відпочинку дітей молодшого шкільного віку в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку з дотримання вимог з охорони праці та безпеки життєдіяльності, протипожежних правил; проведення профілактичної роботи щодо запобігання травматизму, заходів щодо попередження отруєнь, профілактики шлунково-кишкових захворювань, дотримання вимог санітарного законодавства та протиепідемічних заходів; формування у здобувачів освіти професійно-педагогічних умінь організації дитячого колективу, планування та проведення різнопланової виховної роботи з дітьми, навичок вільного спілкування з молодшими школярами, індивідуального підходу до дітей в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку; формування вмінь створювати безпечний освітній простір, надавати психосоціальну підтримку в стресових ситуаціях; вирішувати конфліктні ситуації, дотримуватись етичних норм та педагогічного такту, формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології ухвалення колективних рішень; враховуючи власні інтереси та потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування задля вирішення педагогічних ситуацій і задач в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку;

4) рефлексивний – здатність до самоаналізу власних дій з виховної діяльності в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку,

Сформованість зазначених складових результатів набуття здобувачами вищої освіти загальних та фахових компетентностей під час освітнього процесу у ЗВО.

Окрім низки дисциплін циклу професійної підготовки, значний потенціал для формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до здійснення виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку має нова вибіркова навчальна дисципліна «Методика виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку», вивчення якої передбачає 3 кредити ЄКТС, що включає 14 лекційних годин, 16 годин практичних занять, а також 60 годин самостійної роботи. Курс охоплює два змістові модулі: «Теоретичні засади діяльності дитячих закладів оздоровлення та відпочинку» та «Практичні аспекти виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку».

Метою викладання курсу є формування у здобувачів освіти професійних компетентностей відповідно до освітньої програми «Початкова освіта», готовності до виховної роботи, організації дозвілля, відпочинку та оздоровлення в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Формування компонентів зазначеної готовності відбувається під час лекційних та практичних занять, а також у процесі виконання завдань самостійної роботи.

Оскільки мотиваційна сфера особистості відображає зацікавленість певною проблемою, потребою у ній, то необхідно сформувати в майбутніх учителів початкової школи стійкий інтерес до проблеми організації виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Досягнення цієї мети передбачає орієнтацію на індивідуальні особливості здобувачів освіти, рівень розвитку, запити та інтереси.

Зміст матеріалу з курсу лаконічний, емоційно насичений та передбачає зворотній зв'язок із здобувачами освіти. Практикуємо проблемні лекції, лекції-дискусії, інтерактивні методи «Мозкова атака», «Займи позицію», «Мікрофон», метод опору на життєвий досвід майбутніх учителів, метод створення ситуації успіху в навчанні, метод взаємного впливу та допомоги (запитання один до одного, обмін думками в парах та групах).

Формуванню когнітивного компонента готовності майбутніх учителів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку сприяють насамперед лекційні заняття з курсу.

Передусім здобувачі освіти ознайомлюються з організаційно-правовими засадами діяльності дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, детально аналізуючи зміст Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» (2008), Типового положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку (2009), «Методичних рекомендацій щодо організації літнього відпочинку та активного дозвілля дітей у громадах у 2024 році» (2024) та ін. Під час самостійної роботи над «Методичними рекомендаціями щодо організації літнього відпочинку та активного дозвілля дітей у громадах у 2024 році» вони дізнаються про актуальні проблеми та аспекти організації оздоровчо-виховного процесу в таких закладах.

Крім того, здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А3 Початкова освіта отримують знання про сутність понять «відпочинок», «оздоровлення», «оздоровча зміна», «профільна зміна» та «відпочинкова зміна», типи дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, що функціонують в умовах воєнного стану, а також особливості роботи в них під час повітряних тривог.

Під час лекцій-презентацій, лекцій-дискусій майбутні педагоги отримують уявлення про специфіку організації діяльності вихователя в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, планування виховної роботи, способи налагодження конструктивного спілкування, вирішення конфліктних ситуацій і психологічної підтримки дітей у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, що передбачає отримання інформації про різні техніки миттєвої допомоги у стресових та кризових ситуаціях (Стельмашук, с.198).

Формування практичної готовності майбутніх педагогів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, тобто процесуального її компонента, здійснюється під час практичних занять з курсу, виконання завдань самостійної роботи.

Кожне практичне заняття навчальної дисципліни організоване на засадах рівноправ'я, діалогічної взаємодії, забезпечення зворотнього зв'язку зі здобувачами освіти, дотриманням принципів педагогічного такту з використання інтерактивних технологій навчання, що активізують їх пізнавальну діяльність, розвивають критичне мислення та творчі здібності (Стельмашук, с.199).

Через застосування різних інтерактивних та творчих завдань майбутні вчителі набувають практичних навичок планування виховної роботи в таборах, умінь розробляти її напрями та добирати цікаві та нетрадиційні форми їх реалізації на практиці. Вони мають можливість поповнитивласні методичні скарбниці цікавими квестами, тренінгами, технологіями проведення ігор та розваг в умовах діяльності дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Цінними є різні форми фізкультурно-оздоровчої роботи та організації відпочинку школярів, а також туристично-краєзнавчі та екологічні заходи, які можуть застосовуватися здобувачами освіти, що водночас сприяє реалізації завдань національно-патріотичного виховання в умовах дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Задля актуалізації понять курсу практикуємо вправи-цікавинки «Завдання на прищипці», «Запитання з баночки», «Ти- мені, я-тобі» та ін.

Для розвитку здатності здобувачів освіти висловлювати власні погляди та переконання, зіставляти їх із позиціями опонентів і формувати вміння критично мислити, має важливе значення застосування технологій опрацювання дискусійних питань, таких як «Мозкова атака», «Вільний мікрофон», дискусії, «Дерево рішень», «Килимok ідей» тощо. Значний потенціал для набуття необхідних програмних результатів навчання мають вправи «Килимok ідей», «Дерево рішень», «Метод прес», панельна дискусія, кейс-метод, «Світове кафе» та ін.

Отже, залучення майбутніх учителів до виконання завдань творчого, дискусійного та інтерактивного характеру сприяє засвоєнню ними ключових положень курсу, набуттю практичних умінь і навичок організації виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, курс «Методика виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку» має значний потенціал для формування компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів до зазначеного виду діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Верховна Рада України (2008). *Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17#Text> (дата звернення: 07 вересня 2025).

Дичківська, І. (2018). *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності*. Доктор педагогічних наук. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків. 483 с.

Кабінет Міністрів України (2009). *Про затвердження типового положення*

про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/422-2009-п> (дата звернення: 07 вересня 2025).

Міністерство освіти і науки України (2024). *Про методичні рекомендації щодо організації літнього відпочинку та активного дозвілля дітей у громадах у 2024 році*. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92800/ (дата звернення: 07 вересня 2025).

Стельмашук, Ж. (2024). Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. м. Умань, 10 жовт. 2024 р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Рівненський держ. гуманіт. ун-т [та ін.] ; [ред. кол.: Коляда Н., Кравченко О. [та ін.]. Умань : Візаві, сс.196-199.

REFERENCES

Verkhovna Rada Ukrainy. (2008). *Zakon Ukrainy «Pro ozdorovlennia ta vidpochynok ditei»*. Law of Ukraine «On The Health and Recreation of Children». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17#Text> (data zvernennia: 07 veresnia 2025). [in Ukrainian]

Dychkivska, I. (2018). *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh zakladiv do innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti* [Theoretical and Methodological Principles of Training Future Preschool Teachers for Innovative Pedagogical Activity]. *Doktor pedahohichnykh nauk*. Kharkivskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, Kharkiv. 483 s. [in Ukrainian]

Kabinet Ministriv Ukrainy. (2009). *Pro zatverdzhennia typovoho polozhennia pro dytiachyi zaklad ozdorovlennia ta vidpochynku* [On Approval of a Standard Regulation on a Children's Health and Recreation Facility]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/422-2009-п> (data zvernennia: 07 veresnia 2025). [in Ukrainian]

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2024). *Pro metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii litnoho vidpochynku ta aktyvnoho dozvillia ditei u hromadakh u 2024 rotsi* [On Methodological Recommendations for Organizing Summer Recreation and Active Leisure for Children in Communities in 2024]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92800/ (data zvernennia: 07 veresnia 2025). [in Ukrainian]

Stelmashuk, Zh. (2024). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do vykhovnoi roboty v dytiachykh zakladakh ozdorovlennia i vidpochynku* [Preparing Future Primary School Teachers for Educational Work in Children's Health and Recreation Facilities]. *Aktualni problemy sotsialnoi pedahohiky ta sotsialnoi roboty* : materialy Vseukr. nauk.-prakt. conf. m. Uman, 10 zhovt. 2024 r. / MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un-t imeni Pavla Tychyny, Rivnenskyi derzh. humanit. un-t [ta in.] ; [red. kol.: Koliada N., Kravchenko O. [ta in.]. Uman : Vizavi. S.196-199. [in Ukrainian]

DEVELOPING OF THE READINESS OF FUTURE PRIMARY TEACHERS FOR EDUCATIONAL WORK IN CHILDREN'S HEALTH AND RECREATION INSTITUTIONS

Zhanna STELMASHUK

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Theory
and Methodology of Education Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-2368-4209,
e-mail: zhanna.stelmashuk@rshu.edu.ua

Abstract. The article reveals the pedagogical potential of the elective academic discipline «Methodology of educational work in children's health and recreation institutions» in forming the readiness of future primary school teachers to carry out educational activities in these institutions.

It was found that the readiness of a future primary school teacher for educational work in children's health and recreation institutions is an integrated quality of personality, formed as a result of professional training, which reflects a positive motivation to organize a certain type of activity, a desire for professional self-realization, the basis of which is a stock of professional knowledge, skills and abilities, practical experience in organizing the educational process in children's health and recreation institutions, as well as the presence of personal qualities and traits necessary for solving relevant tasks. Its components (motivational, cognitive, procedural, and reflective) are identified and characterized.

The thematic content of the course is described. Examples of individual forms and methods of educational activity, in particular interactive ones, are given to help students master the specified type of readiness.

It was concluded that the study of this discipline will contribute to the preparation of a highly qualified future primary school teacher who will possess a stock of necessary professional knowledge, skills and abilities, practical experience in organizing educational work in children's health and recreation institutions, and will have stable motivation and personal qualities necessary for its implementation with younger schoolchildren.

Key words: readiness for educational work in children's health and recreation institutions, components of readiness (motivational, cognitive, procedural, reflective), future primary school teachers, health and recreation institutions, academic discipline «Methodology of educational work in children's health and recreation institutions».

Стаття надійшла до редакції 18.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 01.10.2025 р.